

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับด้านสุขภาพ” ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วณิช นี้ได้ศึกษาเฉพาะผลงานการ์ตูนของท่านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพเท่านั้น ซึ่งภาพการ์ตูนที่จะนำมาศึกษาวิจัยครั้งนี้มีอยู่จำนวน 285 ภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบของการ์ตูนที่คุณประยูร จรรย์วณิช ได้นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย รวมถึงเพื่อประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารในรูปแบบการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วณิช

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. ประเภทเอกสาร โดยการคัดเลือกรูปภาพการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วณิช ที่มีเนื้อหาหรือข้อความที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการจะศึกษาคือ เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นรูปภาพการ์ตูนที่ลงตีพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมน์ "ขบวนการแก้จน" เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2515 จนกระทั่งถึงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2530 (ยกเว้น 2 ปี คือ พ.ศ.2517 และพ.ศ.2518 ซึ่งผู้เขียนได้หยุดเขียนชั่วคราว) สุดรึก จรรย์วณิช (2532: 44) เนื่องจากรูปภาพการ์ตูนนี้จะลงตีพิมพ์อยู่เป็นประจำในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ผู้วิจัยจึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษา ดังนี้

1.1 ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการกำหนดที่จะคัดเลือกภาพการ์ตูนเพื่อนำมาศึกษาจากการสุ่มภาพการ์ตูนที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับของวันที่ 1 และวันที่ 15 ของแต่ละเดือน

1.2 จากตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบมีระบบในข้อ 1.1 ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะภาพการ์ตูนที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการศึกษา

จากวิธีการสุ่มตามเกณฑ์ทั้งสองทำให้ได้รูปภาพการ์ตูนที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 285 ภาพ

2. ข้อมูลประเภทบุคคล สำหรับข้อมูลประเภทบุคคลที่เป็นประชากรการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการตุ๋น คือ

2.1.1 คุณนิพนธ์ คุณารักษ์ อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.1.2 คุณณลินี มกรเสน หัวหน้างานสื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มงานเผยแพร่ กองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข คุณสมบูรณ์ ขอสกุล หัวหน้ากลุ่มงานเผยแพร่สุศึกษา กองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ รูปภาพการ์ตูนที่เป็นผลงานการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์ววงษ์ ที่ได้จากคุณสุตริภัก จรรย์ววงษ์ และจากหนังสือการ์ตูน "ขบวนการแก๊งค์" ฉบับรวมเล่ม

2. ข้อมูลประเภทบุคคล ได้มีการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน

2.1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวาดภาพการ์ตูน และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ โดยแบ่งเป็น

2.1.1 ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวาดภาพการ์ตูน คือ คุณนิพนธ์ คุณารักษ์ อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.1.2 ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ คือ คุณณลินี มกรเสน หัวหน้างานสื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มงานเผยแพร่ กองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

การสัมภาษณ์บุคคลทั้งสองนั้นจะสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดวางและการนำเสนอเนื้อหาโดยวาดเป็นภาพการ์ตูน รวมถึงภาษาลายมือที่คุณประยูร จรรย์ววงษ์ใช้ในการ์ตูนชุดนี้

2.2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขคุณสมบูรณ์ ขอสกุล หัวหน้ากลุ่มงานเผยแพร่สุศึกษา กองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่คุณประยูร จรรย์ววงษ์ นำมาเขียนประกอบกับรูปภาพการ์ตูนในชุดนี้

วิธีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน

1. การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาของการ์ตูนคุณประยูร จรรย์awangษ์ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็นดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางสาธารณสุข เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย 4 แนวทางคือ

1.1.1 การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion)

1.1.2 การป้องกันและควบคุมโรค (Prevention)

1.1.3 การรักษาพยาบาล (Curation)

1.1.4 การฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย (Rehabilitation)

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาตามหมวดหมู่ของเนื้อหา โดยการนำเนื้อหาที่ใช้ประกอบในรูปภาพของคุณประยูร จรรย์awangษ์ มาแบ่งตามหมวดหมู่ว่าเนื้อหาแต่ละเรื่องนั้นจัดอยู่ในประเภทอะไร

1.3 การวิเคราะห์เนื้อหาของการ์ตูนคุณประยูร จรรย์awangษ์ ตามประเภทการ์ตูนเพื่อการสอน

2. การวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการนำเสนอของการ์ตูนคุณประยูร จรรย์awangษ์ โดยผู้วิจัยแบ่งวิธีการวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการนำเสนอได้ดังนี้

2.1 วิธีการนำเสนอแบบเล่าเรื่อง

2.2 วิธีการวาดรูปภาพประกอบ

2.3 วิธีการใช้ลายมือเขียนข้อความประกอบในการ์ตูน

3. การประเมินประสิทธิผล

3.1 การประเมินประสิทธิผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา รูปแบบ และตัวสื่อของการ์ตูนคุณประยูร จรรย์awangษ์ โดยใช้หลักในการประเมินประสิทธิผลดังนี้

3.1.1 การประเมินประสิทธิผลของเนื้อหาและรูปแบบ จะใช้วิธีการประเมินจากเกณฑ์ดังนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ

ข. ความเกี่ยวพันระหว่างข้อความกับรูปภาพ

ค. ความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในชีวิตจริง

ง. ขนาดของกลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร

จ. ลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

3.1.2 การประเมินประสิทธิผลของตัวสื่อ เนื่องจากการดูที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาตีพิมพ์ผ่านตัวสื่อคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จึงจะประเมินประสิทธิผลของตัวสื่อหนังสือพิมพ์ไทยรัฐด้วย

3.2 การประเมินประสิทธิผลจากทัศนะของผู้ชำนาญการ

ก. ทัศนะจากบุคลากรด้านสาธารณสุข ประเมินเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ

ข. ทัศนะจากบุคลากรด้านการรณรงค์ ประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการส่งสารได้ตามวัตถุประสงค์ ความสามารถในการเข้าถึงผู้รับสาร รวมถึงวิธีการสื่อสารโดยใช้รูปแบบการรณรงค์ในการส่งสาร สามารถทำให้ผู้รับสารส่วนมากเข้าใจได้ง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เนื้อหาของการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วณิช เกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัยนั้น เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การจัดแบ่งเอกสารโดยการนำรูปภาพการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วณิช มาแบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ตามแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 จากนั้นนำม้วนเทปที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์และศึกษาประกอบกับเอกสารที่มีอยู่คือ รูปภาพการ์ตูนของคุณประยูร จรรย์วณิช

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลการศึกษา “กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ” ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลโดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 1 การวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบ 2 การประเมินประสิทธิผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัยมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณตามแนวทาง 4 แนวทาง เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยดังที่กล่าวมาแล้ว โดยจัดทำเป็นตารางความถี่คิดเป็นร้อยละของจำนวนภาพการ์ตูนที่นำมา

วิเคราะห์ จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ว่ามีปริมาณของเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแนวทางไหนมากที่สุด และเนื้อหาที่น่าเสนอนั้นถูกต้องตามหลักการดูแลสุขภาพอนามัยของกระทรวงสาธารณสุขหรือไม่ ส่วนในการวิเคราะห์รูปแบบนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากการนำเสนอด้วยวิธีการเล่าเรื่อง การวาดภาพประกอบ และการใช้ลายมือเขียนของคุณประยูร

2. การประเมินประสิทธิผล เนื่องจากการค้นที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์นี้ เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีผู้นิยมอ่านมาก ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการประเมินประสิทธิผล ออกเป็นการประเมินประสิทธิผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบ การวิเคราะห์ประสิทธิผล โดยดูจากตัวสื่อคือหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และการประเมินประสิทธิผลจากทัศนะของผู้ชำนาญการ ด้านสาธารณสุข และด้านการ์ตูน ซึ่งในการประเมินประสิทธิผลดังที่กล่าวมานี้จะทำให้ทราบได้ว่า การ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวงษ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยนั้นสามารถใช้เป็นประโยชน์ ในด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบและประเมินประสิทธิผลการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวงษ์ ตามแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็น ประเภทเอกสาร และประเภทบุคคล ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมาใช้เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจจะนำไปใช้ได้ โดยได้เสนอ รายละเอียดการวิเคราะห์ไว้ในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย